

BŪTINAI REIKALINGA IDĖJA

Recenzija apie garso instaliaciją – performansą „Olympian Machine“

Visuomet dar studijų metais girdėdavom, kad nori eiti į sceną – pirmiausia reikia turėti, ką joje duoti. Būtent ne „GAUTI“, o „DUOTI“, tokiu būdu atiduodama pagarba žiūrovui, kuris atvirom akim žiūri ir tikisi atsakymo, ar bent užduominos į jį neraminančio klausimo išsprendimo paieškas. Gali kažkas replikuoti sakydami, kad tai atgyventa, naivu, priimtyvu, tačiau meno funkcija net ir keičiantis epochoms vis tik nesikeičia. Menas turi galimybę budinti tautą. Apmaudu, kad mūsų pasimetusios šalies didelė dalis piliečių, valdžios atstovai laiko tai tik pramoga, kuri neverta kaip mokomosios disciplinos mokyklose, universitetuose. Kūrėjas Jonas Mekas tai pabrėžia ir naujausiame interviu Londone: „<...> nėra užtekčiai dėmesio skiriama išsiauklėjimui. Iš mokyklų, universitetų išmeta menus, filosofiją. Sako – kam mums reikia filosofijos, menų? Mums reikia amatų! Civilizacija nuėjusi labai klaidingu keliu ir nežinome, kur ji pasibaigs.“ Todėl ne išimtis, jog eidama stebėti Arturo Bumšteino garso instaliacijos – performanso „Olympian Machine“ tikėjausi pirmiausia išvelgti idėją – kokia žinute autorius nori pasidalinti su žiūrovais.

Scenoje vyrauja scenografinis minimalizmas. Pasirodymas prasideda paties autoriaus nesuinteresuotai, nerišliai perskaitomu kelių puslapių Homero „Iliados“ ištrauka, po kurios jam išėjus iš scenos, prasideda 12 žmonių (6 moterų, 6 vyrų) audovizualinė, sinchroninio teksto diskusija. Kiekvienas 12 dalyvių turi savo aiškų požiūrį į išgirstą tekstą, kuris kiekvienam individualiai buvo perskaitytas garso įrašų studijoje. Paliktas vienas studijoje valandai laiko jis turėjo papasakoti ką prisimena iš perskaitytos kūrinio ištraukos. Būtent tos 12 valandų ir tapo pagrindiniu „Olympian machine“ pagrindu. Tiesa, žiūrovas išgirdo sumontuotą 60 minučių darbą scenoje.

Žiūrovai salėje reaguodavo, juoku išreiškiant, į vyraujančią diskusiją. Tikriausiai todėl, kad tai, ką išgirdavo iš diskusijos dalyvių, visa tai kirbėdavo pačių žiūrovų mintyse ir susidarydavo toks įspūdis, kad jie persismelkė į mano mintis ir tai ištransliavo garsiai, tačiau nebaksnojo pirštu, kad tai Tu, Žiūrove, taip galvoji. Juo labiau taip, kaip garso instaliacijos – performanco autorius perskaitė tekstą, tarsi vienbalsiai turėjo skatinti tokias mintis: „Aš nieko neatsimenu apie ką čia skaito“, „Aš atsimenu, kad tekste buvo labai daug vardų“... Visi tarsi vienbalsiai pyko, kad graikų mitologija yra neįdomi, kuri skatina kiekvieną asmenį pasijausti nejaukiai, neva iki tol puikiai funkcionavusi atmintis pradėjo šlubuoti, taip sukeldama nerimo, susierzinimo, pasimetimo, pasipiktinimo emocijas. Vis tik įdomu, tai, kad nei vienas iš 12 kalbančiųjų neatkreipė dėmesio į tai kaip jiems buvo perskaitytas tekstas. Aš nekibčiau prie šio aspekto jeigu pasyvus, be minties vedimo perskaitytas tekstas būtų buvusi priemonė idėjai atskleisti, pavyzdžiui, SVARBU NE TIK KĄ KALBI, BET IR KAIP KALBI. Todėl sakyti, kad graikų mitologija kalta, jog neatsimenu, kas

buvo perskaityta, manau yra neadekvatu. Deja, po pasirodymo autorius diskusijos metu net neužsiminė, kad tai jis norėjo akcentuoti. Apskritai, diskucijos metu po garso instaliacijos – performanso autorius neturėjo atsakymo apie ką šis darbas. Todėl 12 žmonių diskusija man tapo netikslingai nukreipta. O pats pasirodymas: kuriu, nes kuriu.

Tiek pasirodymo metu, tiek po jo laukdama diskusijos, aš vis dar analizavau pasirodymo struktūrą, istorijos vedimą, pasirinktas išraiškos priemones idėjai atskleisti, ieškojau kulminacijos taškų, santykio su laiku, šešėlinių prologų, knaisiojauosi savo mintyse kaip kriminalistė norėdama surasti protagonistą su antagonistu, (o galbūt jų esti net keli), bandžiau susisiekti pasirinktos muzikos reikšmę pasirodymo metu, stengiausi kiekvienai detalei rasti pateisinimą... Juk kitaip ir būti negali. Scenoje viskas turi priežastis... Ar klystu??? Jeigu klystu, vadinasi didžioji dalis visuomenės, sakanti, kad menas ir filosofija nereikalinga, o svarbu tik amatai bus teisūs...

Vis tik, mano užsidegimą, pozityvios kriminalistės paieškas sustabdė diskusija, vykusi po pasirodymo. Autoriaus nežinojimas apie ką jo šis „Olympian machine“ 60 minučių darbas, nežinojimas kodėl pasirinkta tokia muzika, nepaisant žodžio „gražu“ priverčia tučiuojau nutraukti bylos tyrimą. Aš tiriu, kuomet iš tiesų pasirodo nėra ką tirti. Tiesa, aš kaip žiūrovas, galiu susikurti savas idėjos versijas ir su jomis išeiti, tačiau kokią funkciją atlieka kūrėjas su kūrybine komanda.? Jeigu į klausimą kodėl pasirinkta tokia muzika, mes sulaukiame atsakymo: „Na ji turi tikslą.“ Kuomet bandoma išsiaiškinti kokį, tuomet galima tik dar kartą teišgirsti: „Ji turi tikslą“. Jeigu nebūtų graudu, tariausiai man būtų juokinga. Tačiau nežinoti kokiu tikslu skamba viena ar kita muzika jo paties kūrybiname darbe esant profesionaliam kompozitoriui ar tai, struktūrinė, semantinė su deskriptyvine, ekspresyvine, užbaigiamąja subfunkcija, tuomet kelia nerimą.

Stebėjau šį pasirodymą be jokių išankstinių nusistatymų. Vienintelis lūkestis, kurio visuomet tikiuosi, tai pagarba žiūrovui. Gali būti ir techninių nesklaidumų, netikėtų klaidų pasirodymo metu, tačiau visa tai kompensuoja kūrėjo norima mintis perteikti žiūrovui. Aš visuomet kurdama ir su mokiniais akcentuoju, kad jeigu jums nerūpi tai ką sakote scenoje, jeigu netikite, kad mūsų idėja padės žmogui, tai žiūrovas juo labiau netikės ir jam nerūpės. Tuomet nėra prasmės eiti į sceną. Tai galioja visais klausimais.

Alma Laužonytė